

דיני פורים (תש"פ)

א. קורין פרשת זכור בשבת שלפני פורים לסמכה כדי להקדים זכירת מחיית עמלק לעשיתה (מ"ב סי' תרפ"ה סק"א).

ב. קריאת פרשת זכור היא מן התורה כדכתיב "זכור את אשר עשה לך עמלק" (ש"ע שם ס"ז), וי"א שאף קריאתה במנין היא מן התורה (עי' שעה"צ שם סק"ה), ועל כן צריך הקורא לכוין להוציא את השומעים ידי חובתם וגם הם צריכים לכוין לצאת (מ"ב שם סק"ד), והקהל יקשיבו לכל מילה ומילה והמנהג להכריז על כך, והחתי"ס זצ"ל ציוה להכריז לכוין גם בברכות שלפניה ולאחריה (עי' ט"ז שם סק"ב שקטן אינו עולה אע"פ שרק מברך שאם אין ברכה אין קריאה, והפמ"ג שם כתב שהברכות אינם מעכבות ובשו"ת שבה"ל ח"י סי' ק"ז כתב שאין הברכות שייכות לעצם מצות זכירת עמלק רק שהקריאה מחייבת ברכה, ועי' מועדים וזמנים ח"ב סי' קס"ו).

ג. יש לדקדק לקרוא קריאה זו בס"ת מדויק ומוגה ומוחזק בכשרות, וכן לדקדק בקריאתה שתהיה בצורה ברורה ונכונה, ואם חיסר מילה אחת או שהבעל קורא קרא את המילה האחרונה שלא מתוך הכתב י"א דאינו יוצא יד"ח (הגרי"ש אלישיב זצ"ל), וי"א דיצא יד"ח (הגר"ש זצ"ל דלא גרע מקורא פרשת "ויבא עמלק").

ד. נחלקו הפוסקים אם צריך לקרות זכר עמלק בצירה, או זכר עמלק בסגול, וע"כ מהנכון שהבעל קורא יקרא שניהם (מ"ב שם סק"ח), ויחזור על הפסוק פעמיים פעם אחת בצירה ופעם אחת בסגול, ואולם רבינו הגרא"ל שטיינמן זצ"ל הורה שלא לחזור על הפסוק פעמיים אלא רק על המילים "תמחה את זכר עמלק", כיון שאם כבר סיים את הפסוק יצא יד"ח בדיעבד.

ה. ראוי על כל אחד לשמוע פרשת זכור בהברה כמסורת אבותיו, ובהרבה בתי כנסת קוראים באותו מעמד בכמה הברות וכל אחד יוצא בהברה כמנהג אבותיו, ואמנם העולה לתורה ראשון אומר הוא יחידי את הברכות לפניו ולאחריה (ושמעתי מרבינו הגרא"ל שטיינמן זצ"ל בשם מרן החזו"א זצ"ל שבמשך השנה אפשר לשמוע קריאת התורה גם בהברה אחרת, וכן הארי"ל שהי' אשכנזי היה מתפלל כל השנה עם בני ספרד ושומע מהם קריאת התורה, ואולם הביא בשם מרן הגרי"ז שהיה מקפיד שלא לקרוא בהברה אחרת).

ו. י"א שאם לא שמע קריאת פרשת זכור בשבת זכור שיכול לצאת ידי חובה בקריאה שקוראים בפורים בפרשת "ויבא עמלק" (מג"א מובא במ"ב שם סק"ז), ולכן הבעל קורא יכוין להוציא את מי שלא יצא בפרשת זכור והשומעים יכוונו בזה לצאת יד"ח זכירת עמלק, ומעשה בחכ"א שחלה ולא שמע זכור ולמחרת אסף מנין וקרא זכור בס"ת בלי ברכה, ואולם יש אפשרות לברך שיחלק את ברכות התורה בבוקר ויברך רק את הברכה הראשונה, ואת הברכה השניה "אשר בחר בנו" יברך לפני קריאת זכור (הגרא"ל זצ"ל).

ז. אין לקרוא למפטיר בפרשיות זכור למי שאינו יודע לקרות בעצמו אחר השליח ציבור מילה במילה (מ"ב סי' קל"ט סק"ג), אבל מ"מ צריך לכוין העולה לצאת יד"ח בשמיעת הקריאה מהבעל קורא כדי שיקיים המצוה בעשרה (הגרי"ש אלישיב זצ"ל).

ח. י"א דנשים פטורות מקריאת פרשת זכור (חינוך מצוה תרי"ג והאב"ז או"ח סי' תק"ט והכה"ח סק"ל וכן דעת מרן החזו"א, עי' דינים והנהגות פכ"א אות ד'), וי"א דחייבות (מנ"ח שם ושו"ת בנין ציון ח"ב סי' ח' בשם רבי נתן אדלר ושו"ת מהרי"ל דסק"ן קו"א אות ק"ב), ועכשיו נתפשט המנהג שהנשים באות לבית הכנסת לשמוע זכור, ויש מקומות שעושים מנין מיוחד לנשים וקוראים זכור בלא ברכה, ואולם יש הסוברים שאין להוציא ס"ת עבור קריאה לנשים כיון ש"י"א דאין הם חייבות בקריאת זו (חוט שני פורים עמ' כ"ג), ולכן יש נוהגים להוציא ס"ת קודם מנחה ולקרוא פרשת זכור ולהשאיר הס"ת לתפילת מנחה או לקרוא זכור אחר קריאת התורה של מנחה וזה עדיף שלא להפסיד ההוצאה במנחה ואמירת "ויהי בנסוע הארון", ונמצא שלא הוציאו את הס"ת לקריאת זכור לנשים בלבד.

תענית אסתר

ט. מנהג ישראל לתת זכר למחצית השקל בתענית אסתר קודם תפילת מנחה (רמ"א סי' תרצ"ד ס"א), כדי שיהיה צדקה עם התענית לכפר (כה"ח שם סק"ה), ואין ליתנו ממעשר כספים (ביאה"ט שם סק"ב וכמו לענין מתנות עניים עי' מ"ב שם סק"ג).

י. צריך לתת שלוש מחציות מן המטבע הקבועה באותה מדינה, ולכן בארץ הקודש צריך לתת שלוש מטבעות של חצי שקל, ומנהג הספרדים לתת מחצית השקל כשיעור מחצית השקל שנתנו בזמן המקדש שהוא 9.6 גר' כסף.

יא. נוהגים לתת מחצית השקל אף בעד בניו הקטנים ואפילו על עובר במעי אמו כדכתיב כל "העובר" על הפקודים (מ"ב סי' תרצ"ד סק"ה), אבל נשים ובנות פטורות ממחצית השקל (מג"א שם סק"ג), ומנהג העולם לתת גם עבור נשים ובנות.

יב. אם אין לו חצאי מטבע יכול ליתן ג' מטבעות שלמות חצי מכל אחד עבור מחצית השקל והשאר מתנה, או שיתן בעד ב' אנשים ביחד ג' מטבעות שלמים ונמצא שלכ"א יש בכל שקל חצי מטבע (דעת תורה להמהרש"ם סי' תרצ"ד סק"א).

מנהגי ליל פורים

יג. סעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא ידי חובתו (שו"ע סי' תרצ"ה ס"א), ומ"מ ישמח וירבה קצת בסעודה (רמ"א שם סק"א), ויש שאין אוכלין בשר כדי שלא יטעו שהוא סעודת פורים (שעה"צ שם סק"ב), אך ישתה קצת יין בליל פורים להרבות השמחה (מחזור ויטרי פיוט "בליל זה ישכרון בני, ארוך האיש אשר ישתה מים בליל פורים").

יד. נהגו ללבוש בגדי שבת ויום טוב ביום הפורים (רמ"א סי' תרצ"ה), ונכון ללבשם עם כניסת יום הפורים (מ"ב שם סק"ג).

טו. ראוי להרבות בתפילה ובתחנונים ביום הפורים, ודורשי רשומות המליצו את ההלכה "כל הפושט יד נותנים לו" דהשי"ת נענה לכל איש כפי בקשתו, ואשרי הזוכה.

קריאת המגילה

טז. הכל חייבים בקריאת המגילה אחד האנשים ואחד הנשים שאף הן היו באותו הנס, וזמן קריאתה בלילה מצאת הכוכבים וביום מהנץ החמה, ובדיעבד אם קראה מעלות השחר יצא (שו"ע סי' תרפ"ט סי"א ותרפ"ז סי"א).

יז. צריך לקרוא את המגילה במנין משום פרסומי ניסא (שו"ע תר"צ ס"י), וכן משום דמגילה הוי כמו תפילה דבעינן עשרה דוקא (שו"ע ס"י תרפ"ט ס"ה ומ"ב שם סקט"ו), ואם אין שם מנין אחד מוציא את כולן אם אינם בקיאים בקריאה (בטעמיה ודקדוקיה), אבל אם הם בקיאים בקריאה כל אחד קורא לעצמו (שו"ע ומ"ב שם כמסקנת האחרונים דלא כמ"א דאף לכתחילה עדיף שיקרא אחד לכולן).

יח. מחנכים את הבנים שהגיעו לגיל חינוך לשמוע מגילה (שו"ע ס"י תרפ"ט ס"א ומ"ב סק"ג), ומנהג טוב להביאם לבית הכנסת כדי שישמעו את המגילה בציבור ויתפרסם הנס (עי' שו"ע שם ס"ו וביאוה"ל שם), וחשוב חינוך הוא מזמן שיכול לשמוע את כל המגילה, ומ"מ אם אינו יכול לשמוע את כל המגילה נכון לחנכו לכתחילה עד כמה שיכול (הוראת הגר"ש ואזנר זצ"ל).

יט. הקורא את המגילה לציבור צריך לעמוד אבל ליחיד אין צריך לעמוד, והשומעים אינם צריכים לעמוד אלא בברכות בלבד (שו"ע ס"י תר"צ סק"א), וכן צריכים לעמוד בברכת "הרב את ריבנו" שלאחר הקריאה (בן איש חי פ' תצוה ס"ד).

כ. צריך לשמוע את המגילה כולה ואם החסיר מילה אחת לא יצא (מ"ב ס"י תר"צ סק"ה), ולכן ראוי שיחזיק בידו מגילה כשרה (מ"ב ס"י תרפ"ט סק"ט), או לכל הפחות חומש כדי שיוכל להשלים את המילים שהחסיר (מ"ב שם סק"ה).

כא. יש אומרים שלא יקרא את המגילה בפיו יחד עם הבעל קורא אף שיש בידו מגילה כשירה דלא נחשב כקורא בציבור, ומ"מ אם יודע בעצמו שאם לא יקרא בפיו מתוך המגילה ינמנם יקרא מתוך הכתב (אמנם שמעתי ממו"ר רבינו הגרא"ל שטיינמן זצ"ל שמרן הגר"י זצ"ל היה קורא את המגילה מילה במילה עם הבעל קורא וסבר דהוי בכלל קריאה בציבור, ועי' מ"ב ס"י תר"צ סק"ג).

כב. הקורא את המגילה מברך שלש ברכות, על מקרא מגילה, שעשה נסים, ושהחיינו (שו"ע ס"י תר"צ ס"א), ומנהג בני ספרד לברך שהחיינו רק בלילה (שו"ע שם), ומנהג בני אשכנז שמברכין גם ביום (רמ"א שם), ובעת ברכת שהחיינו ביום יכוין גם על שאר מצוות היום: משלוח מנות, וסעודת פורים (מ"ב שם סק"א בשם המ"א ולא הזכיר מתנות לאבינוים שזה בכלל צדקה שנוהג כל יום), וצריך החזן לכוין על כך (ואם קנה מגילה חדשה יכוין בשהחיינו גם על המגילה החדשה וכמו לענין תנוכה חדשה בחנוכה, עי' באה"ט ס' תרע"ג סק"ג).

כג. י"א שהקורא מגילה ולא השמיע לאוזנו לא יצא (ב"י ס"י תרפ"ט), אבל מ"מ חרש המדבר ואינו שומע חייב לקרוא לעצמו מגילה מפני שאף החרשים היו באותו הנס וחיובם בקריאה בלא שמיעה (ביאוה"ל שם), וחרשת המדברת ואינה שומעת י"א דכיון שכל חיובה של אשה הוא רק בשמיעה פטורה מקריאת המגילה (הגרא"ל שטיינמן זצ"ל), וי"א שחייבת משום שאף היא היתה באותו הנס וחייבת יותר מכל הנשים שהן חייבות רק בשמיעה והיא חייבת בקריאה, ומברכת על מקרא מגילה (הגר"ח קנייבסקי שליט"א).

כד. מברכין לאחר ברכת "הרב את ריבנו" (שו"ע שם), ואין מברכין ברכה זו רק לציבור אבל לא ליחיד (רמ"א שם), והטעם משום שאינה ברכת המגילה אלא ברכת הודאה משום פירסום הנס ולא תיקונה אלא לציבור.

מגילה לנשים

כה. לכתחילה לא תקרא אשה אפילו לעצמה אלא תשמע מאנשים (מג"א תרפ"ט סק"ו בשם מדרש הנעלם רות), ואם אין לה מי שיקרא בפניה תקרא לעצמה ואף יכולה להוציא את חברתה בקריאת המגילה אבל אינה יכולה להוציא איש בקריאת המגילה משום שחיובם של נשים הוא רק בשמיעה ולא בקריאה (שו"ע ס"י תרפ"ט ס"ב ומ"ב סק"ז), ולכן כשאשה מברכת תברך לשמוע מגילה (רמ"א שם), או לשמוע מקרא מגילה ולא על מקרא מגילה (מ"ב שם סק"ח בשם הח"א), ומנהג הספרדים שהנשים מברכות על מקרא מגילה.

כז. נוהגים היום בהרבה קהילות שעושים קריאת מגילה מיוחדת לנשים, וראוי שיהיו לפחות מנין נשים דנשים מצטרפות למנין לענין פרסומי ניסא (עי' רמ"א ס"י תר"צ ס"ח "ויש להסתפק אם נשים מצטרפות לעשרה" ובהגר"א שם ופמ"ג א"א סק"ד כתבו דרק עם אנשים מסתפק הרמ"א אם מצטרפין משום צניעות, אבל כשהן בפני עצמן מצטרפות וכ"כ החזו"א ס"י קני"ה סק"ב, ובמ"ב סק"ג כתב דהרמ"א מסתפק בזה).

כח. הקורא לנשים לאחר שכבר יצא ידי חובה לא יברך אלא תברכנה כל אחת ואחת לעצמה (לוה א"י), או אחת תוציא את כולם, ואין מברכים לאחר ברכת הרב את ריבנו דאין מברכים ברכה זו רק בציבור ונשים לא נחשבות ציבור, ומ"מ נשים ששומעות את המגילה בעזרת נשים מתחייבות בברכה זו ויוצאות מהש"ץ (הגר"ח קרליץ זצ"ל).

על הנסים

כט. אומרים על הנסים בתפילה, בלילה וביום, ואפילו הקדים להתפלל ערבית מבעוד יום (שו"ע ס"י תר"צ ס"ב ומ"ב סק"ד) ואם שכח לאומרו אין מחזירין אותו (רמ"א שם) וכן אומרים על הנסים בברכת המזון (שו"ע ס"י תר"צ ס"ג), ואם שכח לאומרו, י"א דמחזירין אותו, וי"א דאין מחזירין אותו, וספק ברכות להקל, וכל זה בסעודה ראשונה אבל בסעודה שניה לכו"ע אין מחזירין אותו, אלא כשיגיע להרחמן יאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים וכו' (מ"ב שם סקט"ו).

ל. סעודת פורים שנמשכה עד הלילה אומר על הנסים בברכת המזון במוצאי פורים (שו"ע ס"י תר"צ ס"ג) ובתנאי שלא התפלל מעריב לפני ברכת המזון (מ"א סק"ט ומ"ב סקט"ז).

ברית בפורים

לא. מלין את התינוק קודם קריאת המגילה (רמ"א ס"י תר"צ ס"ד), וסמך לדבר "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון" וששון מרמז על המילה (מ"ב שם סק"ב), ומטעם זה יש למול מיד אחר קריאת התורה כדי שתהיה ה"אורה" שזו התורה סמוכה ל"ששון" (דרכי משה) ואת הכיבוד לקהל יתנו לאחר קריאת המגילה שאסור לאכול קודם קריאת המגילה, ואולם י"א שמלין אחר קריאת המגילה שיש להקדים את קריאת המגילה משום פרסומי ניסא (פרי חדש והגר"א מובא במ"ב שם סק"ב), ונהרא נהרא ופשטיה.

לב. עושה סעודת ברית ופורים יחד ואי"צ שיהא ניכר שזה גם סעודת פורים (הגרא"ל שטיינמן זצ"ל).

מתנות לאבינוים

לג. חייב כל אדם מישאל לתת שתי מתנות לשני אבינוים והיינו מתנה אחת לכל עני, ונותן מיני אוכלין או מעות (שו"ע תר"צ ס"א) אלא שאם נותן מעות צריך לתת כסף במזומן, ואם אין לו יכול לתת צ'ק ובלבד שיהיה הצ'ק ראוי לשימוש באותו היום (הגר"ח קנייבסקי שליט"א), אבל לא בגדים כגון לקנות מנעלים לעני (אור שמח פ"ב ממגילה ה"ט"ז), וכן אין יוצאין מתנות לאבינוים בנתינת כסף להכנסת כלה או לפריעת חובות (שארן נתינות אלו מתייחדים לפורים), והגדרת אביון הוא מי שאין לו צרכים הכרחיים לפרנסת ביתו (הגר"ש אויערבך זצ"ל), וראוי לתת מתנות לאבינוים מיד בבוקר לאחר קריאת המגילה (הגר"ח קנייבסקי שליט"א).

לד. שיעור המתנה הוא כשיעור סעודה קלה שהוא בין שש לעשר שם הראוי ליהנות בו בפורים (עי' שע"ת שם סק"א ובבא"ח פ' תצוה אות טו והליכות שלמה, ומה שהמ"ב שם הביא בשם הריטב"א דמעיקר הדין סגי בפרוטה, כתבו הפוסקים שבזמנינו שאין לפרוטה ערך כלל אין יוצאים יד"ח בפרוטה), וי"א שצריך לתת מתנה חשובה שמביאה את האביון לידי שמחה שהוא חמישים שם (הגר"ח אלישיב זצ"ל).

לה. אין לתת מתנות לאביונים מכספי מעשר, אבל מה שמוסיף יותר מהשיעור יכול לתת ממעשר (מ"ב שם).

לו. אין מדקדקין במעות פורים אלא כל הפושט יד נותנים לו (ש"ע שם ס"ד), ודין זה אינו מדין צדקה אלא משום שמחה (רמב"ן ב"מ ע"ח ע"א), ולכן אף שיודעים במבקש שאינו צריך לקבל צדקה נותנים לו (יסוד ושורש העבודה ש"יב פ"ו), ואף הילדים בכלל זה וכמו שמצוי שמבקשים מעות פורים (הגר"י אדלר זצ"ל בקובץ היכלא תשע"ה עמ' שמ"ח).

לז. מי שגר בישוב קטן שאין רק עני אחד אעפ"כ יתן מתנה אחת לאותו עני ויקיים בכך חלק ממצות מתנות לאביונים (מו"ר הגר"י פוברסקי והגר"י לנדו שליט"א, ולא שייך לנידון אם יש ח"ש במצוות דתנינה לעני אחד לא הוי ח"ש אלא נתינה גמורה אלא שלא נפטר מהמצוה רק שנותן לשני עניים, והרי זה כמו מצוות פו"ר דודאי דמקיים מקצת מצוה בזכר או נקבה לבד רק שאינו נפטר מהמצוה רק בזכר ונקבה, וע"י בשו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' ל"ט שכתב שיכול בדיעבד לתת שתי מתנות לאביון אחד דעיקר החיוב הוא שתי מתנות ולא שני עניים).

לח. בחור ישיבה שאינו מקבל כל צרכיו מהוריו ומהת"ת של הישיבה, מותר ליתן לו מתנות לאביונים (הגר"י קרליץ זצ"ל).

לט. ראוי שידע העני מי נתן לו את המתנות, והעצה בזה שחלק גדול ממשלוחי המנות שנותן לקרוביו שביניהם ת"ח הלומדים תורה מעוני יתן לשם מתנות לאביונים, ויקיים בזה בנוסף גם את דברי הרמב"ם שכתב שם שמוטב להרבות במתנות לאביונים ממשלוח מנות (גליוני הש"ס שבת י" ע"ב דבמתנות לאביונים צריך שידע המקבל מי נתן לו המשלוח לדעת הרמב"ם בפ"ב ממגילה הי"ז והריטב"א בב"מ דף ע"ח ע"ב הובא באילת השחר שם דמתנות לאביונים אינם מדין צדקה אלא מדין שמחה והוא משלוח מנות לעניים).

משלוח מנות

מ. חייב אדם לשלוח לחבירו משלוח מנות הכולל לפחות שתי מנות שהוא שני מיני מאכלים או שני מיני משקין או אוכל ומשקה (ש"ע סי' תרצ"ה ס"ד ומ"ב שם סק"ט), ואין יוצאים אלא במשקה חשוב כמו יין או בירה אבל לא במים (הגר"י שטיינמן זצ"ל), וראוי לשלוח מאכלים לצורך הסעודה כמו בשר ודגים ודברים מבושלים ולא כמו שעושים אלו ששולחים רק מיני מתיקה ומתנות.

מא. אשה חייבת במשלוח מנות (רמ"א שם ס"ד), ואשה נשואה סומכת על משלוח מנות של בעלה ויודיע הבעל לאשתו שהוא שולח עבורה, וכן בני הבית הסמוכים על שולחן אביהם סומכים על מה שהוא שולח בשם כל המשפחה (ע"י מג"א סק"ד ומ"ב סק"ד), ויש מחמירים שהאשה ובני הבית ישלחו בעצמם (מג"א ומ"ב שם), וא"צ שהמנות יהיו משל האשה דאין דין "לכס" במשלוח מנות, וכן הדין במתנות לאביונים דאין צריך שהמעות יהיו שלו (ע"י הליכות שלמה וע"י בקובץ היכלא תשע"ה מהגר"י רובין שליט"א).

מב. משלוח מנות צריך שיהיה דוקא ממיני מאכל או משקה אבל לא בגדים וחפצים, וכן האוכל צריך שהיה ראוי לאכילה בלא בישול כגון בשר ודגים מבושלים אבל לא חיים (מ"ב שם סק"ט).

מג. צריך שמקבל המשלוח יקבל המנות לידו או לכל הפחות ידע מזה, אבל אם אינו בביתו אע"פ שאשתו ובני ביתו קבלו בעדו אם לא ידע המקבל מזה ביום הפורים אפשר דלא יצא יד"ח (ערה"ש שם ס"ז ומ"ר הגר"י זצ"ל היה אף בודק מה ששלחו לו).

מד. כתב המ"א (סי' תרצ"ה סק"ב), "נ"ל דמי שאוכל על שלחן חבירו ולא הכין לו כלום פטור ממשלוח מנות" והיינו שחייב משלוח מנות הוא חלק מהחיוב של סעודת פורים שיתן מסעודתו לרעהו אבל מי שאינו מכין סעודה לעצמו פטור ממשלוח מנות, ולפי"ז צ"ע על מהגה העולם שאוכלים אחד אצל חבירו וחתן אצל חמיו ונמצא שפטורים ממשלוח מנות וכששלחו מנות הרי הם כאינו מצווה ועושה, ולכן נראה שהאוכל אצל חמיו או אצל חבירו ישתתף בסעודה ויביא דבר מה לסעודה ובה יתחייב במשלוח מנות ויקיים מצות משלוח מנות ככל ישראל (והסכים לזה מו"ר רבינו הגר"י שטיינמן זצ"ל).

מה. משלוח מנות צריך לשלוח לגדול דוקא, ואם שלח משלוח מנות לקטן לא יצא דמשלוח מנות איש לרעהו ולא לקטן (כה"ח סי' תרצ"ה סק"ב), ותלמיד יוצא במשלוח מנות לרבו דבכלל רעהו הוא במצוות (הגר"י שטיינמן זצ"ל).

מו. אין לשלוח מנות למי שאינו שומר מצוות משום שלא יברך על המאכלים, אלא מפני דרכי שלום (הגר"י שטיינמן זצ"ל).

מז. אין לאכול לפני שמקיים מצות מתנות לאביונים ומשלוח מנות (ע"י הליכות שלמה פ"ט ס"ט ומועדים וזמנים סי' רפ"ו שאסור לאכול לפני מתנות לאביונים ומשלוח מנות וכמו שאסור לאכול לפני מצוות, ואמנם דעת הגר"י אלישיב זצ"ל שכיון שיבקשו ממנו וגם יתנו לו משלוחי מנות הוי כשומר, ואולם בחורי ישיבות וזוגות צעירים אינם בכלל היתר זה, אך לאכול פירות או מיני מזונות בלא שקובע עליהם סעודה מותר כמו בכל המצוות).

מח. יקדים מתנות לאביונים ואח"כ משלוח מנות שאין שמחה לפני הקב"ה כלשמוח עניים ואביונים (הפמ"ג סי' תרפ"ז במשב"ז סק"ג מסתפק בזה, ובשו"ת קרן לדוד סי' קס"ד נטה לומר שיקדים משלוח מנות כיון שהיא קודמת בפסוק, אך מסיק שמתנות לאביונים קודמת).

סעודת פורים

מט. מצוה להרבות בסעודת פורים ובסעודה אחת יוצאים (רמ"א סי' תרצ"ה ס"א) והיינו דחייב הסעודה הוא כל היום כדכתיב "יום משתה ושמחה" אלא שחכמים הקילו שדי בסעודה אחת כדי לצאת יד"ח, ומ"מ כל מה שאוכלים במשך כל היום הוא בכלל סעודת פורים (הגר"א בתוספת רב דעשה סעודתו מיד אחר התפילה ואחר כך ישב על שולחנו כל היום ואכל ושתה), ועיקר הסעודה צריך להיות בעוד יום ודלא כנוהגין להתחיל הסעודה סמוך לערב ועיקר הסעודה עושים בלילה (רמ"א שם ס"ב).

נ. יש לקבץ אנשי ביתו וחבריו לסעודה, כדכתיב "משפחה ומשפחה" וככל שמרבה באנשים מתרבה השמחה (מ"ב שם סק"ט).

נא. חייבו חכמים להשתכר בפורים עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי (ש"ע סי' תרצ"ה ס"ב), וי"א שאין צריך להשתכר כ"כ אלא ישתה יותר מהרגלו וישן ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי (רמ"א שם), ואין בזה דין שיעור רביעית אלא כל ששותה יותר מהרגלו ומגיע לדי שמחה בכלל (שו"ת שבט הלוי ח"י סי' ק"ז), ואמנם היודע בעצמו שיזלזל במצוה מן המצוות כגון בברהמ"ז או שלא יתפלל מנחה או מעריב מוטב שלא ישתכר (ביאוה"ל שם בשם הח"א).

נב. מצוה מן המובחר להשתכר ביין דוקא שבו נעשה הנס, ומ"מ יוצאים ידי חובה גם בשאר המשקים שמשכרים כיי"ש ובירה (הגר"י קרליץ זצ"ל, וע"י שו"ת שבט הלוי ח"י סי' ק"ז אות ב').

נג. נשים אינן חייבות בשתיית יין (שו"ת שבה"ל ח"י סי' י"ח), וכן קטנים אין לחנכם בשתיית יין (ענין נטעי גבריאל עמ' ת"ה).

נד. המזיק את חבירו (כגון ששבר את משקפיו) מחמת שמחת פורים פטור מלשלם (רמ"א סי' תרצ"ה ס"ב), אבל אם כיון להזיק חייב לשלם (מ"ב שם סק"ד). וכל זה בהזיק קטן אבל בהזיק גדול חייב (מ"ב שם סק"ג בשם הב"ח).

נה. בן עיר שהזיק בירושלים בפורים דמוקפין מחמת שמחת פורים יש להסתפק אם הולכים אחרי הניזק וכיון שאצלו זה פורים פטור המזיק מלשלם או שהולכים אחרי המזיק שאצלו זה לא פורים וחייב לשלם, וזה תלוי בשני הטעמים שכתב הפמ"ג (א"א שם

סי"ק ז' ח', בטעם דמזיק מחמת שמחת פורים פטור דאם הטעם משום מחילה הרי זה תלוי בניזק, ואם הטעם משום דנחשב אנוס הרי זה תלוי במזיק, ומספק פטור מלשלם (שיעורי ליל שבת שיכון ה' תשע"ד).

נו. אם הוא סמוך לערב ונוזר שלא התפלל מנחה, ואינו יכול גם להתפלל מנחה וגם להתחיל את סעודת פורים, מה עליו להעדיף? עליו להעדיף את סעודת פורים מכמה טעמים **א.** מנחה יש לה תשלומין משא"כ סעודת פורים (עי' מ"ב סי' רפ"ו סק"ג). **ב.** סעודת פורים חיובה מדברי קבלה **ג.** סעודת פורים יש בה משום פרסומי ניסא ונ"ח קודם לקידוש היום משום פרסומי ניסא.

מלאכה בפורים

נז. נהגו שלא לעשות מלאכה בפורים והעושה מלאכה בפורים אינו רואה ברכה מאותה מלאכה לעולם (רמ"א סי' תרצ"ו סעי' א'). והמנהג שלא לעשות מלאכה הוא דוקא ביום, אבל בלילה עד הנץ החמה מותר (עי' ביאוריה"ל שם).

נח. לא יפתח חנותו בפורים פרט לחנות המוכרת מוצרים הצריכים לפורים כמו מכולת, וימעטו ככל האפשר שלא תתבטל שמחת הפורים אצלם (ערך השולחן סק"ב).

ימי הפורים

נט. כרכים המוקפים חומה מימות יהושע קוראים בט"ו, ועיירות שאינם מוקפות חומה קורין ב"ד (שו"ע סי' תרפ"ח ס"א).

ס. עיירות המסופקות **יפו. לוד. טבריה. צפת. בית שאן. עכו. באר שבע. שכונת גבעת המורה בעפולה, ויש שמחמירים גם בחיפה.** קוראים בהם ב"ד וט"ו, ולא יברך כי אם ב"ד שהוא זמן הקריאה לרוב העולם (שו"ע סי' תרפ"ח ס"ד), ונוהגים שמחה מתנות לאביונים ומשלוח מנות בבי' הימים (מ"ב שם סק"ט), ואומרים על הניסים בשניהם (מ"ב שם סק"ז) ובזמנינו המנהג שלא לומר על הניסים בעיירות המסופקות רק ב"ד בלבד (לוח א"י).

סא. עיירות הסמוכים ונראים לכרכים קוראים בט"ו (שו"ע שם ס"ב), ו"א דהסמוכים ונראים לספיקות קוראים ב"ד (ביאוריה"ל שם בשם הברכ"י), ו"א דדינו כספיקות וקוראים המגילה ב"ד ובט"ו (חזו"א או"ח סקני"ג סק"ג), **ולכן הרבה נוהגים בבני ברק הסמוכה ליפו לקרוא המגילה גם בט"ו בלא ברכה,** וכן נוהגים את שאר מצוות הפורים לבד מאמירת "על הניסים" (ארחות רבנו ח"ג עמ' ל).

סב. חייב לעשות משתה ושמחה קצת בשני הימים י"ד וט"ו (רמ"א סי' תרצ"ה ס"ב), ומטעם זה ראוי לאכול פת בשני הימים (מו"ר הגרא"י שטיינמן זצ"ל, וע' שענה"צ סי' תרצ"ה סק"ד).

סג. הנוסע במטוס ביום י"ד אם יגיע לביתו שבכרך בליל ט"ו קורא רק בט"ו ואין נחשב פרוז בן יומו משום שאינו יושב בערי הפרוים אלא מהלך (הסטיפלר בקה"י מגילה) ואם ישהה במטוס גם בט"ו קורא ב"ד כרוב העולם (חי' הריטב"א י"ט מגילה).

בן עיר הנוסע לכרך (כ"ז מספרי הפוסקים מיוסד על דין השו"ע בסי' תרפ"ח סעיף ה')

סד. פרוז בן יומו נקרא פרוז ומוקף בן יומו נקרא מוקף, והיינו דאע"פ שביתו כל השנה בכרך מ"מ אם ב"ד בלבד נמצא בעיר נקרא פרוז וקורא ב"ד, וכן אם הוא נמצא במוקפין ביום ט"ו בלבד נקרא מוקף.

סה. בן עיר העולה לירושלים בליל ט"ו קודם עלות השחר [ולחזו"א מתחילת ליל ט"ו], אם עקר דירתו לגמרי מתחייב פעם נוספת בכל מצוות הפורים (ביה"ל תרפ"ח), ואם הלך שם רק ליום אחד ספק אם מתחייב שוב בט"ו, ועל כן קורא מגילה בלא ברכה (עי' חזו"א או"ח סי' קנ"ב סק"ו), ואמנם בן כרך שהיה ב"ד בעיר כשחוזר בליל ט"ו לביתו בירושלים חייב בקריאה בברכה.

סו. בן עיר הנוסע לכרך ביום ט"ו אחר עלות השחר אין לו שום חיובים של יום ט"ו.

סז. בן כרך הנוסע לסעודת פורים להוריו הגרים בעיר ביום י"ד וחוזר בליל שושן לי-ם חייב לקרוא מגילה בליל ט"ו בברכה, ועל כן נוהגים בהרבה בתי כנסיות הקוראים מגילה בליל ט"ו בבני ברק מספק לתת לבן ירושלים לקרוא את המגילה בברכה.

סח. בן עיר הנוסע לירושלים בליל ט"ו יכול לקבל עליה לתורה בבוקר בקריאת התורה של פורים [ולדעת החזו"א רק אם נמצא שם לפני שקיעת החמה], אולם אם הגיע אחר עלות השחר אינו יכול לקבל עליה לתורה.

סט. תלמידי ישיבה שהגיעו לי-ם אחר עלות השחר ועושים שם מנין של שחרית לא יקראו קריאת התורה של פורים שהרי הגיעו לאחר עלות השחר ואינם חייבים בפורים אלא יקראו קריאת התורה של אותו שבוע, ואם חל ביום שאין קריאת התורה אין קוראים בתורה כלל.

ע. בחורי ישיבות הלומדים בערי הפרוים ונוסעים בליל ט"ו לבית הוריהם שבירושלים י"א דהרי זה כעוקר דירתו לירושלים דבית הוריו נחשב כעיקר ביתו ומתחייבים בקריאה בברכה (הגרש"ז אויערבך זצ"ל), ו"א דעיקר ביתו נחשב בישיבה ואין חייב לקרוא מגילה רק מספק בלא ברכה (שבות יצחק עמ' כ"ו בשם הגר"י אלשיב זצ"ל).

אבל בפורים

עא. אבל בתוך שלושים יום לקרוביו או בתוך י"ב חודש לאביו ואמו מחוייב בסעודת פורים ומותר לו לאכול בחבורה בביתו דמצוה לאכול בחבורה כמו שנאמר משפחה ומשפחה, ולא יעשה הסעודה חוץ לביתו (שו"ת זקן אהרן סי' ר"ג), ומ"מ אם לא יהיה לו סועדים בביתו מותר לעשות הסעודה אף חוץ לביתו, ומ"מ לא ישתתף בריקודים ולא ינגן בכלי זמר (פוסקים).

עב. אבל חייב במשלוח מנות ואפילו בעיירות המסופקות שולח בשניהם אפילו תוך שבעה, אבל לא ישלח דברים המשמחים רק דברים פשוטים (שו"ע סי' תרצ"ו סי' ומ"ב סק"יח), ולא ישלח אלא כפי החיוב ולא יותר (בן איש חי פ' תצוה ה' פורים אות י"ח).

עג. אין שולחין משלוח מנות לאבל על אביו ואמו כל שנים עשר חודש ולשאר קרובים לי' יום (רמ"א סי' תרצ"ו סי' ומ"ב שם), אבל מותר לשלוח למשפחתו של האבל, וכן אם שלחו לאבל משלוח מנות מותר לקבלו (שו"ת שבט הלוי ח"י סי' ק"ז אות ג').

עד. מותר לשלוח מנות לרב ולמלמד שהוא אבל דזה הוי כתשלום חוב, וכל מקום לפי מנהגו (מבית לוי מועדים).

עה. אין האבל עובר לפני התיבה בפורים בשני הימים שמרבים בהם שמחה ואין אומרים בהם למנצח (ועי' בעליות אליהו שפעם אחת רצה אבל אחד להתפלל מנחה בבית מדרשו של הגר"א ולעבור לפני התיבה, וכאשר התעטף ראשו בטלית מנע אותו הגאון ואמר בצחות על מה שהתעטף בטלית "אבל וחפוי ראשי" עי' שלמי תודה סי' ל"ג), אולם מי שיש לו יארצייט יתפלל לפני התיבה כשאר ימות השנה.